

GOD
EN DE MENSCH,

EEN

GEDICHT

DOOR

P. T^H. VAN HOOGSTRATEN,
ORD. PRAED.

In veritate non stetijt, quia non est
veritas in eo. (JOANN. VIII, 44.)

BREDA
De Prins-Cardinaal
Boekhandel en Boekdrukkerij
EDUARD VAN WEES
1872.

De tyd en heeft noyt weghgenomen

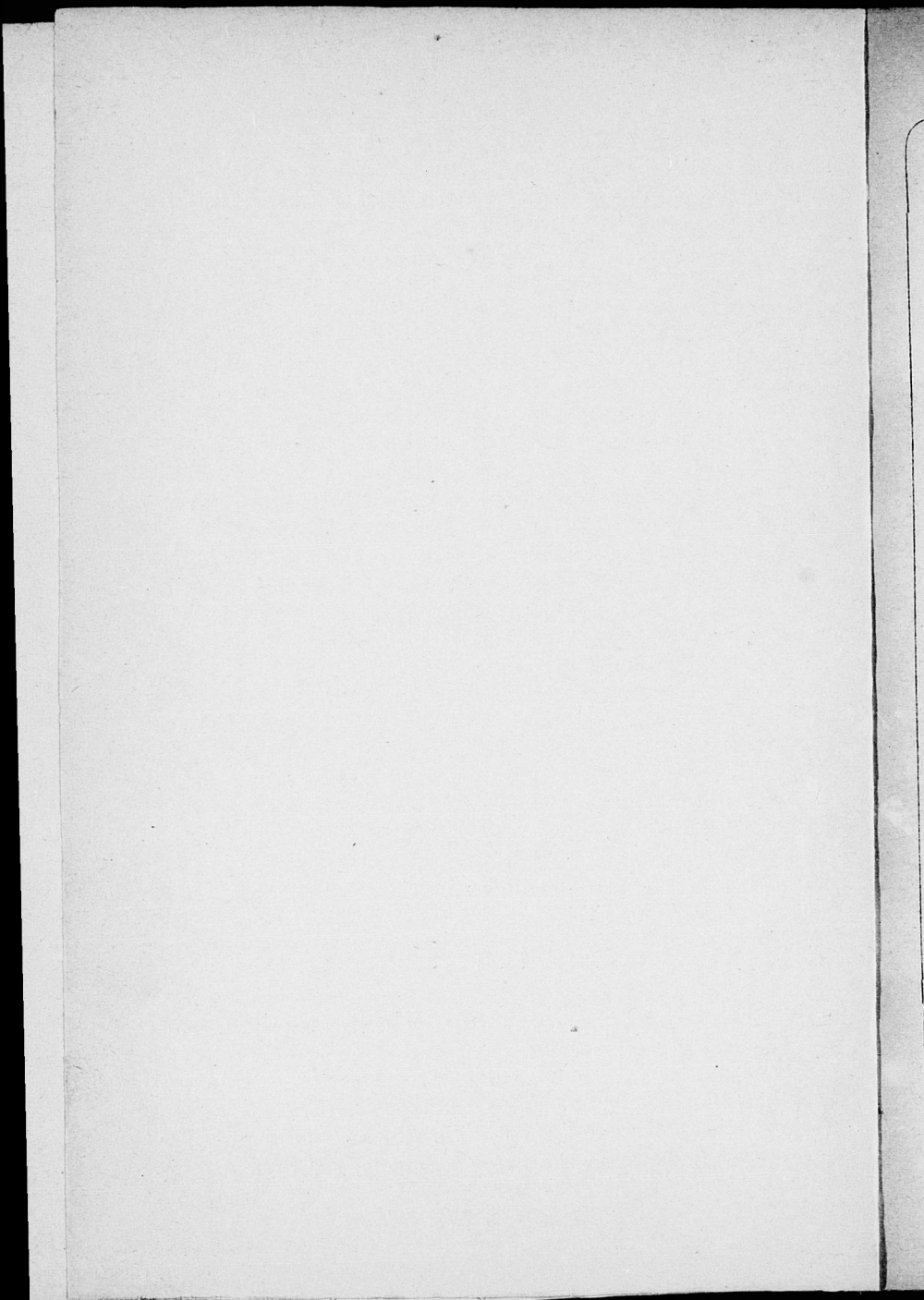
So blinkt hun deugt voor iedereen.

Den naam en 't overschot der vromen

Want nadat zy zijn overleên

BM 2.C. 33

GOD EN DE MENSCH,

EEN

GEDICHT

DOOR

P. T^H. VAN HOOGSTRATEN,

ORD. PRAED.

In veritate non stetit, quia non est
veritas in eo. (JOANN. VIII, 44.)

BREDA

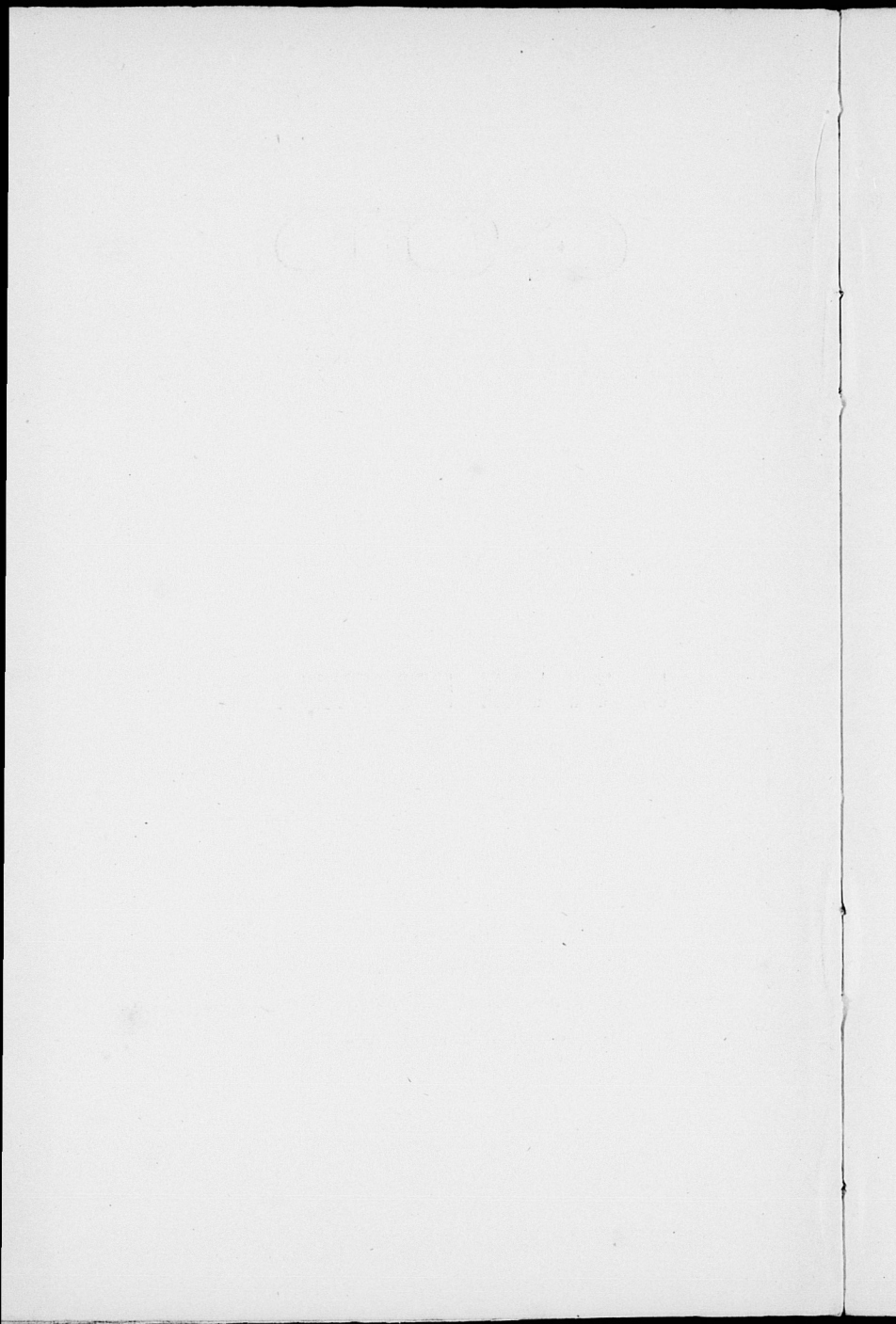
De Prins-Cardinaal

Boekhandel en Boekdrukkerij

EDUARD VAN WEES

1872.

Aan
Z. H. PAUS PIUS IX,

Der Waarheid eelsten Martelaar,
Die 25 jaren CHRISTUS Koningskrone
Met onverschrokken heldenmoed en nooit
Bezweken kracht heeft gedragen;
Het Opperhoofd der Kerk,
Door den Heer gewijd en gezalfd
Om gewonde harten te heelen,
Den gevangenen vrijheid te schenken,
Den gebondeneu slaking hunner boeien,
Om op te beuren Sions bedrukten;
Aan den Koning der geheele Christenwareld,
Aan den onthroonden Monarch van het ontheilgd
Rome,
Wordt deze kreet voor het recht der waarheid
Met den diepsten eerbied toegehuldgd.

GOD.

Gij, alvervullend, maar geheel ondeelbaar Wezen,

Gij, Eeuwig in bestaan,

Gij, die U-zelven in het mijtjen geeft te lezen,

Nauw wordend of vergaan;

Gij, blindend Hemellicht, omhuld met duizend zonnen,

Als wolken, rond uw throon,

Met 't scheppingsal heur loop voor de eeuwigheid begonnen,

Gij, Vader, Geest en Zoon!

Wij duizelen, mijn God, daar we op uw grootheid staren,

Verzinken in ons *niet!*

Wij kunnen 't minste *zijn* der schepslen niet verklaren,

Dat uit uw volheid schiet,

En wat vermeten we ons, uw Wezen na te sporen,

Wij, wormen van een uur?

Wij, neevlen, uit de nacht en voor de nacht geboren,

Verzwinden voor uw vuur!

GOD EN DE MENSCH.

Wij worden niet voor de aard! Verlagend stofdoorwroeten
Is middel in Gods hand, om 't schuldvergriep te boeten,
In 's warelds morgenstond bedreven met den tand.
Rechtvaardig strafgericht, maar in het schoonst verband
Met heilzoen en genâ, en Goddelijk vergeven,
Met hemelzaligheid en stroomend Englenleven!
Ja, heerlijk is uw lot, o stervling! Schoon gedoemd
Tot slavernij en dood, is 't leven, waar ge op roemt,
Een leven, dat uw ziel, uw borst doorstroomt en aären,
Een leven, dat slechts God, geen Engel kan verklaren,
Een leven, door dat Woord, dat, met uw vleesch omkleed,
Zich 's Vaders wederbeeld, maar tevens stervling heet.
Uw dood werd een triomf, een Goddelijk veroveren
Van 't eeuwig Paradijs! Onsterfelijke looveren
Omvlochten reeds uw kruin, voor 's levens morgenstond
Uw aanzijn aan deze aard, aan 't plekken gronds verbond,
Waarop gij adem haalt. Des hemels heerschappijen
Zijn brandend U een plaats te bieden in hun rijen,
U, stervling, voorgetreên door 't ongeschapen Woord,
Als God en sterveling door 't eeuwig juichakkoord
Der Geesten aangebeên. Dit wrocht uw overtreden
Van 't Goddelijk bevel: voor 't aardsch een hemelsch Eden,
Gewonnen door Gods Zoon voor stroomen Godlijk bloed!

Gods Engel overtreedt, en de eeuwge sulfergloed
Verzwelgt hem. Geen genâ, geen boete voor 't vergriepen,
Maar eindloos zelfverwijt en foltrend boezemrijpen,
Maar eeuwge wanhoop, door geen straal van hoop verpoosd!
De stervling overtreedt, en de Almacht schenkt hem troost.
Schenkt troost? neen, biedt zich-zelf tot offer voor zijn zonden,
Omkleedt zich met ons vleesch, en vangt de wreedste wonden,

Ons toegedacht, in 't schuld — en smetloos lichaam op,
 Ja, voert den schuldige ten hoogsten gloriëtop!
 Ziedaar des Christens leer, zijn hoop, zijn schoonst vertrouwen,
 Zijn adel boven al wat de aarde mocht aanschouwen,
 Een Engel denken kan. Dit is zijn troost in 't leed,
 Het uitzicht, waar hij al wat foltert door vergeet,
 Zich-zelfen machtig voelt, naar 't eenig doel te streven,
 Waarvoor hij wierd: voor God, met God, in God te leven.
 Te leven in uw God, dit, sterveling, is 't doel
 Uws wordens, dit spreekt U uw innig zelfgevoel,
 Geheel uw wezen toe. Uw zucht, uw ademen
 Getuigen, schoon gij zwijgt, dat zij hun tol betalen
 Aan Hem, door Wien gij leeft, die in — en om u heen
 Zich God en schepper toont. Hij, Eeuwig, Eindloos, Eén,
 Hij, ondoorschouwbaar in zijn hoogst volkomen Wezen,
 Niet, als dit schijnheelal, uit andre stof gerezen,
 Of door een Machtiger met levensgloed bezielde,
 Maar eeuwig door zich-zelf; voor Wien de schepping knielt,
 Van 't kleinste mijtjen, welks onmerkbaar stofdoorwemelen
 Aan 's menschen danktoon huwt, tot d' in der heëmlen hemelen
 Verheven Geestenstoet, die Hallelu-jah's bruischt;
 Wiens lof het koeltjen door het zwaatlend loover zuist,
 Het buldrend noodgetij, den sferen tegenloeiend,
 Met 't knallend wraakakkoord des donders samenvloeiend,
 Den dwingelanden door den stalen boezem jaagt;
 Wiens handpalm wareden, als 't nietigst stoffen, schraagt;
 Die in verbolgenheid de volken uit laat plonderen
 En ter vertrapping stelt, om andren af te zonderen
 Ter glorie van zijn naam: die Godheid is ons doel,
 Dit spreekt geheel ons hart, geheel ons zelfgevoel.

Wat weelt er in dat hart dan zucht naar heilgenieten?
 Geluk is 't eenig wit, dat we allen hier beschieten.
 Maar wie omhelsde U ooit voor 't einde van zijn baan,

Gewaande heilgodes? Waarom onttrekt ge u aan
 De omarming, zoo gewenscht, zoo vurig afgebeden
 Van wie uw schoon bekoort, uw lonk met zaligheden,
 Met meer dan hemellust in 't grievendst leed bezielt,
 Aanbidbre, waar onze aard, waar 't al voor nederknielt?
 Wat staal omschanst uw borst, ô wreede, die de harten,
 Door uwen pijn gewond, verkrimpen ziet van smarten,
 Maar steeds gevoelloos spot, geen klacht, geen zuchten hoort,
 Maar immer meer verrukt, maar immer meer bekoort,
 En feller wonden slaat, tot 't offer neêrgezegen,
 De wanhoop valt ten prooi? Is uwe kracht gelegen
 In 't foltren van ons hart, verga dan, wangedrocht,
 Verwatener dan wat de helsehe gruwelkrocht
 Verwatenst denken kan; verga, en maak ons leven
 Niet wreeder dan de dood!

Maar 't hart moet naar U streven,
 U volgen, schoon gij vliedt, en allerwreedst misleid,
 U minnen boven al wat ziel of zintuig vleit.
 Dit is des menschen lot! Is 't vloek, mijn God, of zegen?
 Is 't vloek? Onzaalge staat, in ons bestaan gelegen:
 Steeds smachten naar ons heil, steeds schreien om geluk,
 En steeds rampzalig zijn! Zwelg, afgrond, zwelg en ruk
 In 't grondloos onbestaan wat REEDLIJK MENSCH moet heeten!
 Dan is het leven vloek, als de onverbreekbre keten
 Des noodlots ons aan de aard en aardsche jammren boeit,
 Nooit zaligheid den trek, die immer wast en groeit,
 Verzaadgen mag, noch 't hart met volle levenstroomen
 Doorvloeien, en dat heir van folterende droomen,
 Dat onze sponde omzwiert, en voortreedt waar wij gaan,
 Verdolgen, en den dag der waarheid doen ontstaan.
 Maar 't is geen vloek, mijn God, uw goedheid stroomt slechts zegen;
 Wij vliegen door de nacht uw morgenluister tegen;
 Reeds straalt Ge ons in 't gemoed, der wezens eenig doel,
 Uw zaligheid is 't eind van al ons leedgevoel!

Zie om U, sterveling! Wat treft uw oor, uw oogen
 Of ander zintuig? Wat bezit het alvermogen,
 Om, met geheel uw ziel en wezen saámgevloeid,
 Dat heil te schenken, waar uw smachtend hart voor gloeit?
 't Is stof wat u omgeeft, en mensch- en dierlijk leven,
 Maar niets wat u 't genot, waarnaar gij haakt, kan geven.
 Wees Koning van 't heelal, vereerd en aangebeên
 Tot 's aardrijks uitersten, 't heelal is 't hart te klein,
 Dat hart, dat meerder eischt, hoemeer gij 't wilt verzaden,
 En zich steeds armer voelt, hoemeer 't wordt overladen
 Met schatten dezer aard, wier ongenoegzaamheid
 Zich luider heeft verklaard, zoo vaak het werd misleid.
 't Is eindig wat gij schenkt, en 't moet oneindig wezen,
 Wat 's menschen hart voldoet. Wat uw begrip mocht lezen,
 Door 't stoflijk beeld te ontkleên van stof en stoflijkheid,
 Wordt door uw wil begeerd, die om bezitting schreit,
 En geen bespiegling zoekt, maar. door zijn heil te derven,
 Een wreeder leven leidt dan 't allerwreedste sterven.
 Geen lichaam, sterveling, gebonden aan dit stof,
 Was 't wat uw edelst deel, uw ziel, uw denkkracht trof;
 Ze eischt hooger dan dit slijk, verwijdt haar levenskringen,
 Verheft heur aadlaarsblik, om 't lichtmeir in te dringen,
 Dat hier zijn stralen schiet, maar duister: 't eeuwig waar,
 Geen schijn, geen schaduw slechts, vervult, verzadigt haar,
 Daar vliegt zij juichend heen, om in die zee te baden,
 Wier strandenloos heelal wat ademt kan verzaden;
 Ja, Godheid, Gij alleen zijt 's menschen hoogste doel,
 Dit roept geheel zijn hart, geheel zijn zelfgevoel.

Gij, Geesten, waart het eerst dier hoogste zaligheid
 Verrukte aanschouwers, 't eerst de heirbaan opgeleid
 Des Eeuwgen, 't eerst doorstraald van 't ongeworden Leven.
 Gij voelde uw boezemgloed naar zijnen oirsprong streven,
 Vermolt van naamloos heil, in 't aldoorgloeiend vuur

Der Godheid weggestroomd in 't eerste scheppingsuur.
 Daar zaagt ge op 's Hoogsten wenk den eersten morgen gloeien,
 Het eerste tooverkleed van 's aardrijks lente bloeien,
 Der waatren arm onze aard in eeuwge banden slaan;
 Maar Edens lusthof bood u 't roerendst schouwspel aan.
 Daar werd uw broeder, werd de wareldvorst geboren,
 Die heerschen moest op aard en juublen met uw choren,
 De mensch met heerlijkheid en koningspracht omkroond,
 Zooals geen morgenlicht in 't gloeiend Oost vertoont.
 Hij staat daar, toegerust met bovenaardsche krachten,
 En slaat een koningsblik, dien niets nog durft verachten,
 Op 't leven, rond hem heen, en steigrend vaart zijn oog
 Ten hemel. Aardsmonarch, voor wien de schepping boog,
 Wat woelde er in uw borst dat oogeblik vol zegen?
 Wat straalt u uit die Zon, die gij daar aanblik, tegen?
 Vrijmachtige Adelaar, 't is meer dan middaggloed,
 Wat 't onverblikkend oog daar in dien glans ontmoet;
 't Is 't albezielend licht van 't ongeworden Wezen,
 In al wat adem schept en leven derft te lezen,
 Maar in uw boezem meest gevoelbaar uitgestraald:
 't Is in dien stroom van licht, dat gij thans ademhaalt,
 Waarop uw adem zweeft, en zwijmend rondgedreven,
 Uw leven zich verliest, om slechts in God te leven.
 Ja, 't zij ge uw God omhoog om hemelgaven smeekt,
 Hetzij uws harten vlam door 's lichaams kerker breekt,
 En gloeit in 't schoonst akkoord der uitgestorte psalmen,
 Die voor des Hoogsten throon door 't lied der heëmlen galmen;
 't Zij 't licht des daags u wekt met Oosterzonnepracht,
 En roept: Uw Schepper leeft; 't zij 't schittrend kleed der nacht
 De starren boden maakt des Eeuwige-Ongezienien,
 En glanzend hulde biedt Wien stof en onstof dienen;
 Gij voelt u hemelzoon en Geestenaanverwant,
 En d'afstand, die u van der Englen zetel bant,
 Doorvliegt gij op den snellen wieslag der gedachten,

Die liefde en rein gevoel in 't hart te voorschijn brachten,
 In zuivre harmonie met reden en verstand.
 De rede toont uw ziel heel de eenheid en 't verband
 Der wezens, die 't heelal op duizend paân doorwemelen,
 Verbindt den vloek der hel en 't dankakkoord der hemelen,
 En voelt zich in Gods rijk een toon van 't huldlied,
 Dat heel de schepping door, en voor Gods zetel vliet.

Was 't aan het Geestendom, bij 't eerste morgengloeien
 Der schepping, reeds vergund hun oirsprong toe te vloeien,
 In Liefdes vollen stroom te baden, en verzaad
 Van Alzijn en Genot, den eersten dageraad
 Te groeten van 't heelal, uit de eigen liefdevonken
 Geboren, als de gloed, waarvan hun schedels blonken,
 Hun borsten blaakten, — U kroont hier onsterfelijkheid,
 Terwijl daarboven u datzelfde leven beidt,
 Dat de Engel reeds geniet. Zoo hemelsch was uw luister,
 ô Adam, voor uw val! Uw ziele kent geen kluister,
 Uw lichaam voelt zich vrij, 't geschaapne bidt u aan;
 't Eert alles uw bevel beneên 't gebied der maan,
 Uw wenk is hoogste wet! Hoe kost ge uw heil verraden,
 Bevoorrecht hemelkind, en 's Hoogsten gunst versmaden,
 Hoe Leven, Hemel, God verachten voor den tand,
 Neêrknielen voor het slijk en 't heerelijk verband
 Van mensch- en geestendom verbreken? Wat genieten
 Deed dat verbeden ooft uw aderen doorvlieten?

'k Zal God zijn, spreekt uw hart; een enkele appelbeet,
 En 'k zie mij voor dit stof met Godlijkheid omkleed!"
 Maar vreeslijk snerpt de roê van 't foltrend geweten
 Hoor (plettrende ironie!), »hij mag een Godheid heeten,
 (Spreekt de Almacht), Adam werd ons door zijn val gelijk."
 Daar staat hij met zich-zelf, onmachtig kind van 't slijk,
 Onmachtig ziel of zin een hooger kracht te schenken,

Zijn tochten bruischen op, eerst zwiiggend op zijn wenken,
 Beheerschen, zweepen hem, als stormen 't vallend blad,
 Naar alle zijden om. Hij, die gesproken had:
 »'k Zal God zijn, is zich-zelf reeds Godheid. Wanhoopskreten
 »Verkonden 't: »Zie, de mensch mag zich een Godheid heeten!
 Daar staat hij met zich-zelf, zich zelve God en doel,
 Dat spreekt zijn machtloos hart, zijn foltrend zelfgevoel.
 Gods wraakstem dondert, maar met vaderlijk erbarmen.
 Het aardrijk treft die vloek, den mensch wil Hij beschermen,
 Weêr roepen tot geluk en hooger zaligheid. Door d' uiterlijken druk,
 Verbonden aan zijn staat, zal hij voor 't misdrijf boeten,
 Zooveel hij boeten kan, en eigen wee verzoeten
 Door d' arbeid zijner hand. Maar 't ongeschapen Woord,
 Des Vaders Wederglans, door menschlijke geboort'
 Vereenigd met ons stof, zal doem en vloek verbidden,
 Door de Englen aangebeên, en tredend in ons midden,
 Als God en sterveling. Verwinnaar van den dood,
 Voert Hij het menschedom weêr het leven in den schoot,
 Het leven in dien God, wiens weldaan 't had verworpen,
 Om uit zijn aardschen poel vermodderd vocht te slorpen
 Voor hemelsch geestgenot. De Godheid werd weêr doel
 Des stervelings, wiens hart versmolt van vreugdgevoel.

De menschlijke natuur, vervallen door de zonde,
 Werd met haar God vereend. Gods Alvermogen konde
 Geen grooter heerlijkheid meer schenken aan 't geslacht
 Der aarde. Zie zijn Zoon als stervling voortgebracht
 Door de uitverkoren Maagd, die de eeuwen zalig prijzen;
 Zie God uit God met ons der Godheid eer bewijzen,
 En boeten voor al 't geen ons schuldvergreijp misdeed;
 Maar zie dien God ons ook verheffen. Neen, Hij leed
 Niet enkel, om de schuld des aardrijks uit te delgen
 Door alverzoenend bloed! Gevallen Adamstelgen,
 Ziet uw natuur in God door de Englen aangebeên;

Ziet 's Hemels heerlijkheid uit 't stof van dit beneën
 Een nieuwen morgenglans voor 't oog der Geesten telen,
 Verblindend door zijn gloed. Wat wondre stralen spelen,
 Getooverd uit dit slijk, der heëmlen eindloosheid
 Verrukkend, koestrend door, op nieuw een eeuwigheid
 Van naamloos lustgenot. Zie 's Hemels zaalge scharen
 Versmelten in dien gloed, geteeld uit sterflijke aaren;
 Zie 't woord der Almacht, zie die plettrende ironie
 Voor 't eerst gezonken paar, verkeerd in profetie;
 Ja, 't woord des Satans zelf, Godlasterend gesproken,
 Is Goddelijk vervuld. De mensch heeft zich gevroken,
 En ja, die mensch was God, voor de eindlooze eeuwigheën
 Des Vaders Evenbeeld, en met dien Vader Eén,
 En Al en Eeuwig! Zie, thans is de mensch verheven
 En machtig 't Engendom op wicken vóór te streven
 Van gloed en Godlijk licht, vergodlijkt, neen, vergood,
 En meer dan Engel, meer dan hemelengenoot,
 Genoot der Godheid zelf. Eerst kon hij zich verderven
 En doemen tot den dood; thans kan hij niet meer sterven;
 Eén is hij met dien God, die met den Vader Eén,
 Als God den dood verwon, toen Hij als mensch verscheen.

Uw God in 't vleesch, mijn ziel! Geloofst ge 't zonder blozen?
 Ja, bloos, maar zij uw bos de gloed der lenterozen,
 Door d' eersten stralenkrans van 't morgenlicht omspeeld,
 En van een goud omvloed, in 't gloeiend Oost geteeld.
 Wees moedig, streef omhoog, de Hemel is herkregen!
 Zie, door der wolken kloof stroomt heilgenâ en zegen;
 Verbroederd reiken u Gods Englen arm en hand;
 Gij vindt uw doelwit weër, uw God, uw Vaderland!
 Zoo heerlijk, zoon der kerk, in Jezus bloed herboren,
 Zoo heerlijk is uw staat! Wie voelt zijn hart niet gloren
 Van hemelsch lustgenot bij 't denkbeeld van dat heil,
 Slechts voor de oneindigheid van CHRISUS offer veil?

Dat offer schonk u God, schonk u den hemel weder;
 God werd uw vader weér, en mint u dubbel teder,
 Daar Jezus u erkent als broeder. Zie omhoog,
 Gij burger, niet van de aard, maar van den etherboog,
 Waar de ongeworden Zon haar stralen schiet! Daarboven
 Moet ge eens de Oneindigheid aanbidden, prijzen, loven,
 Genieten, in haar glans de aanbiddbre waarheid zien,
 Haar lezen in het hart en smeltend hulde bién.
 Doch eer dat heil genaakt, eer dáár uw hemelsche oogen
 In 't ongeschapen Licht het licht aanschouwen mogen,
 Eer gij dat oord betreedt, waar ééne zonnegloor
 Al 't oovrig licht verzwelgt, waar 't jublend Geestenchoor
 Eén hymne wordt, één toon, één uit- en overgieten
 Van eigen wanbestaan in God, één lustgenieten,
 Dat, door geen engen grens omsloten in den tijd,
 Slechts eeuwigheên omvâamt, aan 't *eeuwig Zijn* gewijd;
 Eer daar uw ziel zich baadt in vollen gloed, omstralen
 U hier de glansen reeds, waarbij geen zon kan halen,
 De glansen van den dag der waarheid. JEZUS Kerk,
 Die, schittrend van zijn licht, het hemelsch zegelmerk
 Der Waarheid, als een star, op 't Godlijk voorhoofd dragend,
 Vrijmachtig de aard gebiedt, geen wijsgeer ondervragend,
 Wat waarheid zij, wat recht, maar op de kracht gerust,
 Die in haar binnenst woont; der grootheid zich bewust
 Van Die haar teugels houdt, en 's aardrijks reuzenzonen
 De kracht der spieren rooft, eer zij zijn bruid ontthronen;
 Zij, hoogste schepping van den Godmensch, 't zij in bloed
 Gedompeld, 't zij alom als heerscheres begroot
 Der aarde; Koningin, in 't foltrendst martellijden
 Verwinnares gekroond, in 't zegevierendst strijden
 Geen andre zegepraal beoogend, dan haar God
 Veréerd te zien door wie zijn grootheid had bespot:
 Zij staat, terwijl op aard in duizend worstelingen
 Der menschen scheppingen elkander woest bespringen,

Vernietigen, als rook. Zij heeft de waarheid! Zij
 Verkondigt ze aan deze aard, en voelt in God zich vrij.
 Nooit zwicht zij voor 't geweld van wreede dwingelanden!
 Ze is machtig in haar God. In vrijheid en in banden
 Veroverf zij voor 't licht der waarheid, waar ze in leeft,
 De harten, hoe aan de aard en aardsche lust verkleefd.
 Zij draagt geen stelsels voor, die met den dag verzwinden,
 Maar eeuwig is haar leer. Geen uiterlijk bevinden,
 Geen schijn, geen schitterpracht van filozofenwaan,
 (Slechts schimmen, voor den dag, voor 't morgenlicht vergaan),
 Maar 't Woord, het Eeuwig Woord, dat, in het vleesch verschenen,
 Onze aard ten hemel wrocht, kon haar die kracht verleenen,
 Die, al wat weêrstand biedt verwinnend, aan onze aard
 Het leven in den God der Waarheid heeft herbaard.

Wat rots in d' Oceaan! Reeds achttien eeuwen loeiden
 De stormen in verbond met golfgebruisch, en roeiden
 Ontelbre scheppingen langs 't daâvrend aardrijk uit,
 Maar JEZUS rots houdt stand en maakt de orkanen buit.

Toch hoort men weêr 't geknal van vreeslijk donderklateren!
 De spotlach schept vermaak door 't woest geloei te schateren
 Des afgronds, en hij schijnt, van Heines dartlen mond
 Geroofd, en op uw boôm steeds helscher sints die stond,
 ô Deutschland, 't vloekgespan te willen evenaren
 Des hellepoels, dat met Gods wet en heilge blaâren
 Tot eigen foltring spot. Zie Gods gezalfden Zoon
 Door vuige goôn des stofs gestoken naar de Kroon,
 Of als aan 't kruis beschimpt! Zie 's aardrijks hechste banden,
 Door de Almacht-zelf gesmeed, niet straffoos aan te randen,
 Europa, langs uw grond gestrooid, als spinrag! Baren,
 Als nooit uw oog aanschouwde, en nauwlijks aan durft staren:
 Van dartlend ongelooft, van vrijheid, maar door bloed,
 Van wetenschap, die de aard gebien en richten moet,

Maar met haar God in kamp; van valsche volkhistorie,
 Op Jacques leest geschoeid, en vrijheidsmom, uw glorie,
 Doorbruischen Kerk en staat, en dreigen tot den grond
 Te slechten wat uw aâm, omwentlingspest weêrstonde.
 En midden in dien storm, hoor 't vrijheidslied der volken
 De ontketening der drift in 't bruischend hart vertolken:
 »Ons vrijheid door het staal! »De vorsten ploffen neêr,
 En biên in 't walmênd zand den hiel geen tegenweer,
 Die hun de borst verplet. Ha! Frankrijks Idealen,
 Thans gaat uw gloriezon 't verrukt Euroop doorstralen!
 Jan-Jacques, Diderots, Voltaires op den throon!
 Wat schitterend verschiet, te lang verguisde Zoon
 Des Volks! Wat kromt ge uw rug en nek, zoo vrij geboren,
 Als Ruslands heerscher? Op! uw recht is onverloren!
 Het staal in de éene vuist klooft kroon en scepterstaf,
 En de andere bonst die goôn van 's aardrijks zetel af!
 En midden door dien drom, hoort, helle machten zwieren
 Die hoofden om — en door, en doemelingen gieren
 Door hun verwaten borst, en lucht en afgrond loeit:
 Des Heeren Kerk vergruisd, vermorzeld, uitgeroeid!"

Des Heeren Kerk vergruisd? die rots, uit staal geklonken,
 Voor bruischend zeegegolf noch stormgeloei verzonken,
 Maar eeuwig als het Woord, dat haar te voorschijn riep?
 Neen, haar omzweeft nog de aâm der Almacht, die haar schiep,
 Den damp verdrijvend, die, uit hel en nacht gebroken,
 Den dag verwoesten wil en 't hemellicht bestoken.
 Des Heeren Kerk vergruisd? Ziet gij dat woord des Heeren
 In eeuwig diamant: »Ik zal die kerk regeeren;
 Geen aard, geen helle macht maakt ooit mijn kracht ten spot;
 Ik ben der rotse Rots, Ik uw en 's aardrijks God?"

Des Heeren kerk vergruisd? Liet God zich ooit braveeren
 Door wormen van dit stof, Hij, die den trots vereeren,

Den moedwil temmen kon der helsche morgenster?
 Uw woede, uw razernij is machtloos tandgekner!
 Wij staan! De Christusrots acht stormen noch orkanen,
 De Godmensch is haar kracht! Zoudt ge u verwinnaar wanen
 Van Die den dood verwon, verwinnaar van het kruis,
 Waarlangs des Heilands bloed gestroomd heeft? Zal 't gespuis
 Des afgronds, eens vertrapt, op nieuw den kop verheffen,
 Om JEZUS in het hart, het bloedend hart te treffen,
 Nu Hij, verheerlijkt naast zijns Vaders gloriethroon,
 Met Hem 't heelal beheerscht. als Eéngelboren Zoon?
 Neen 't Godlijk 't is volbracht, door JEZUS uitgesproken
 Aan 't helverwinnend kruis, wordt door geen kracht verbroken
 Van machten zonder God, van wijzen slechts in waan,
 Van snoodaarts, die Natuur voor 't bleekend voorhoofd slaan,
 Van dwergen, in deze eeuw slechts Titans! JEZUS sprak,
 Hij, 't Woord van God, en God, die 's menschen juk verbrak.

Het leem in 's potters hand is machtiger zijn maker
 Te morzelen, dan gij, onzinnig Godverzaker,
 Uw God te trotsen of de gronden te doorzien,
 Waarom Hij 't menschdom zóó, niet anders laat gebiën;
 Waarom Hij door zijn kerk zijn wet heeft voorgeschreven
 Aan 't aardrijk, en den mensch, een zeekren gids gegeven
 Ten hemel. Buig het hoofd eerbiedig voor uw God;
 Hier baat geen weêrstand, Hij verordent 's menschen lot.
 Maar weêrstand? Menschenkroost, gij gaat u-zelf bestrijden,
 Zoo vaak ge uw arm verheft, om JEZUS bruid in lijden,
 Vervolging, martelbloed te domplen; heel de hel
 Verbindt zich tot uw val, zoo vaak op uw bevel
 Eén dienaar van het kruis voor JEZUS naam moet sneven,
 Hem schenkt ge een eeuwigheid van zaligheid en leven,
 U-zelve ramp en dood; een eeuwigheid van straf
 Dwingt iedere druppel bloed voor die 't vergoten, af;
 Een eeuwigheid van vloek en helsche wanhoopskreeten,

Een eeuwigheid van wraak in 't folterend geweten.
 Gij spot: »een eeuwigheid, verleidend tooverwoord
 Voor 't dweepend maagdenhart, geschreven op den boord
 Van 't priesterlijk gewaad, om vrijgeboren Zielen
 Voor 't glinstrend stooledgezag vol eerbied te doen knielen;
 Verga wie in deze eeuw niet om dien waanzin lacht,
 En 't kinderlijk gedeun zijn aandacht waardig acht!"

Zoo spreekt in 't muitziek hart de hoogmoed. Nauw geboren,
 Gevoelt het schreiend wicht reeds 't prikkelen van zijn sporen;
 De jongling snelt voor hem gevaren te ontmoet,
 Voor hem vergiet de man met drift zijn kokend bloed,
 En vliegt den dood in d'arm met onverschrokken harte.
 Zelfs de Engel, die zijn God in 't vlammend aanschijn tartte,
 Alsof geschapen gloed den ongeworden glans
 Te niet kon stralen aan der heëmlen morgentrans,
 Vloog op zijn eersten wenk ten trotschen oorlogswagen.
 Hij wekt langs 't vlak der aard die woeste orkanenvlagen,
 Wier adem pest en dood en alverdelging voert,
 Hetzij een dol gemeen, dat Kerk en staat beroert,
 Zijn wilden vrijheidskreet laat daāvren door de wolken,
 Hetzij de wreede krijg meedoogenloos de volken
 Als veldkruid nederslaat, en vaag en bloei verslindt,
 Waar hij zijn stappen zet; 't zij 't koninklijk bewind,
 Met 's heerschers hoofd en kroon in 't bloedig zand geklonken,
 Geheel een volk vernielt, van helse moordlust dronken.

Die hoogmoed waant zich meer dan Engel, meer dan God,
 Wil meester zijn des tijds, der Almacht en van 't lot,
 Schept eigen warelden, en richt den loop des hemels
 Van 't nietig plekken gronds des aardschen stofgewemels,
 Ja drijft de Godheid toe: 'k erken uw schepping niet,
 Mijn gril en wil en lust, geen Almacht is 't gebied!
 Maar de Almacht spot met hem, blijft Koning, Wreker, Rechter;

Zijn wil, der heëmlen wet en aller pleitbeslechter,
 Zijn kennis, ecnig waar, die oorzaak, middel, doel
 Doorschouwt, neen, daarstelt, richt, bij 't onbeperktst gevoel
 Van Alvermogen, dat in 't eeuwig Godlijk Wezen
 Wat worden kan doorziet, 't gewordenene blijft lezen
 In stralen Godlijk Licht, dat uitvloeit van zijn throon,
 En 't Geestendom doorstroomt, wegsmeltend in dat schoon.
 Geen kracht in 't groot heelal, dan door die kracht bewogen,
 Die, zelfbewegend, met onwrikbaar Alvermogen
 Aan 't ijdel niet gebod, te ontspringen in gevoel
 En zelfbesef en wil, gedreven naar een doel.
 Boots' 't muitend brein zich goôn naar eigen grilligheden;
 Vergeefs! geen reuzenkracht wordt door een worm vertreden!
 Wat zeg ik, reuzenkracht? Geen Algenoeenzaamheid,
 Door al wat aanzijn heeft weldadig uitgebreid;
 Geen wezen, in zich-zelf door tijd noch ruimte omschreven,
 Dat aan het schepselendom een schaduw heeft gegeven
 Van aanzijn, zelfgevoel en leven, maar zich-zelf
 Niet uitstortte in dit slijk of hooger luchtgewelf;
 Geen Godheid, die, omkleed met morgenlichtgewaden,
 Haar tent uit heëmlen spant, met flonkervuur beladen,
 Zich-zelf met licht omwolkt, haar eeuwgen gloriethroon
 Op vlammen sticht en gloed, is, nietige aardezoon,
 Uw oog genaakbaar, dat verblindt van d'aardschen luister
 Des middags om u heen. Zijn glans is nacht en duister
 Voor 't stoffelijk gezicht, dat hier in neëvlen wroet,
 Geen ongeberen dag in 't gloeiend aanschijn groet,
 Geen leven met het licht de schepping door ziet vloeien.
 Ons blijven in dit stof slechts schijn en schaduw boeien,
 En 't hooger hemellicht, dat heel ons hart doorstraalt,
 Weërstaan we, roekeloos van God en plicht verdoofd!

Die hoogmoed is een slang, die door uw boezem kronkelt,
 Wier schittering in het oog van 't zwellend harte vonkelt,

Uw ziel en zin vervoert, maar moordend aspisgift
 In elken bloeddrup stort. Met onbesuisde drift
 Verzwelgt gij dat venijn, alsof een jeugdig leven
 Zich in uw binnenst goot. Dan voelt ge u aangedreven
 Tot daden, van wier kracht een vrijgemaakt heelaal
 Gewagen moet, maar ach! slechts kwijning, dood, verval,
 Met heel het jamrenheir, uit d' afgrond opgedonderd,
 Breidt zich door 't aardrijk uit! Van de Almacht afgezonderd,
 Waant ge uit u-zelven deugd met waarheid, recht en plicht
 Te delven, gij, die niet uw minste streven richt
 Naar 't voorgestelde doel, dan door een kracht bewogen,
 Die zelf haar wezen is? Gij, uit het *niet* getogen
 Door 's Hoogsten scheppingskracht, gij, schaduwzweem van 't *Zijn*,
 Dat door zich-zelf bestaat, gij, ijdele schemerschijn
 Van 't geen waarachtig is, gij 't wijd gebied der starren
 Bespieden, als uw God? 't geheimnisboek ontwarren,
 Geschreven, voor uw oog door d'aarschen nevel drong,
 En zich der duisternis eens stalen nachts ontwrong?
 Gij, made van een uur, Gods hoogste schepping wraken,
 Zijn kerk, in 't bloed gevest des Heilands? ó Verzaken
 We een trots, zoo tergend voor d' Almachte! 't Was om niet,
 Dat eeuw aan eeuw bestond het Godlijk rijksgebied
 Te trotsen van een God, die eens aan 't kruis verheven,
 Voor de eeuwigheid dier kerk den d odsnik heeft gegeven.

Uw hoogmoed, sterveling, is machtloosheid, uw trots
 De broeder van het *niet*! Gij, door den adem Gods
 Met levengloed beziel, om Hem dat hart te wijden,
 Dat steeds van trotschheid zwelt, ge omgordt u om te strijden,
 Niet voor het recht van Hem, Wien ge eenig toebehoort,
 Maar voor zijn vijand, die vernielt, verdelgt en moordt,
 Zoolang geen hooger kracht hem breidelt. 't Rijk der logen,
 Ziedaar waarop gij bouwt, als hoogste krachtvermogen!
 Al wie zijn God weërstaat, roept voor zich-zelf den dood,

Als God en heerscher, aan, en stort zich in zijn schoot,
 Alsof de hemel daar geopend wierd! Zal 't leven
 Dan wellen uit den dood, uit een dolzinnig sneven?

Verleidend helgedrocht, gij, hoogmoed, die uw leên,
 Afzichtlijk voor het oog, met purper weet te omkleên
 En schitterglansen, en heel 't aardrijk op die stralen
 Van helschen toovergloed bedwelmend om doet dwalen
 Door kringen, hemelsch schoon voor 't lichtbegoocheld hart,
 Maar eens uw gruwbren muil verdelgend openspart,
 En als uw prooi verzwelgt, die in uw glansen zwieren;
 Gij, die het menschlijk kroost verlaagt beneên de dieren,
 Verfoeilijk Satanswicht, wat heft ge uw helschen kop
 Ook tot verdelging van des Heeren rotssteen op?
 Hoor zijn Sirenenzang, zijn helsch fluweelen tonen:
 »Gij, heerscher op deze aard, geworden, om te thronen,
 Zoolang gij adem schept; gij, van een Godlijk licht
 Doorstraald, waar alle nacht en duisternis voor zwicht;
 Gij, Schepper, zoo ge wenkt, wiens wil 't heelal moet eeren,
 Verstommend neêrgekniel; die alles kunt verneêren
 Door uw almachten arm, en alles weêr verheft,
 Gij, Mensch, des aardrijks God, gevoelt, erkent, beseft
 Ge uw Godenrang niet meer? Kunt gij uw schedel buigen,
 Zoo vorstelijk gekroond, en eerbied gaan betuigen
 Voor 't geen uw rede hoont, voor 't schandelijk gerucht,
 Dat eens een God aan 't kruis geweend heeft en gezucht
 Om uwe zondesuld? Neen, kniel voor 't licht der Reden;
 Haar moet ge aanbidden, haar eerbiedig nader treden;
 Zij is uw Koningin, en wie een andere eert,
 Heeft 's menschen koningschap in slavernij verkeerd."

Die zang weêrklinkt in 't hart, en duizend stemmen rijzen
 Ten antwoord op dat lied: Wij hulde en eer bewijzen
 Aan 't geen den mensch verlaagt, wiens blikken doorzien is,

Die licht en dag ontmoet, zelfs in de duisternis
 Des afgronds; wien omhoog de gloende hemelseeren
 Eerbiedig huldigen en als haar God vereeren;
 Wij 't stralend Redelicht omhullen met een nacht,
 Die duizend nevels broedt, en dag noch morgen wacht?
 De kennis van het kruis? Zij word' vervoerd naar 't Westen!
 Neen, steigren we, om omhoog den vasten blik te vesten
 Op 't talloos heemlenheir; neen, splijte en barste de aard,
 Daar ware wetenschap, waarachtig licht vergaard!
 De starren in heur vlucht bespied en 't licht gegrepen,
 Waar zij door 't perkloos ruim heur gloënde rossen zweepen;
 Verzonken in den balg des aardrijks om een straal
 In 't rijk der wetenschap!"

En gloeiend is die taal

En grijpt in 't hart der jeugd, en, tuimlend als de baren
 Der onbedwingbre zee, ziet men ze Euroop doorvaren
 Op vleugelen der pers, en als een Noordorkaan,
 Wat ze op haar weg ontmoet verbrijzlen en verslaan.
 Schoon wriemlend in het slijk, als machteloze wormen,
 Waant men dan warelden uit ijdel *niet* te vormen,
 En noemt al wat niet met die hersenschepping strookt
 Verdichting, priesterlist, en daar het outer rookt
 Voor afgoôn, dwazer, dan ooit heiden zich verbeeldde,
 Noemt men het onding God, dat de ijdelheid zich teelde,
 En jubelt, of 't heeal uit d'eersten baaiernacht
 Herbaard werd en omkleed met meer dan hemelpracht.
 Dan roemt men voor 't gezag der Rede neêr te knielen,
 Terwijl men rustloos zwoegt met reên begaafde zielen
 Het straaltjen hemelsch licht te ontrooven, dat haar rest.
 Die waanzin rukt steeds voort, verdelgend als de pest,
 Die, in één dag den bloei van duizend koningrijken
 In 't moordend ingewand verzwelgend, enkel lijken
 Als haar trofeeën telt, en alles doet vergaan,
 Tenzij een hooger macht haar woede neêr komt slaan.

Dit, sterving, is de vrucht uws hoogmoeds: 't stof aanbidden
 Gehuldigd, en het heil, dat de Almacht in ons midden
 Gevest heeft, door dien Zoon te zenden, die 't heelal
 Vereenigde met God bij 't hemelsch juichgeschal,
 Verworpen, als in strijd met 't helder licht der Reden.
 Europa, moest gij dan aan 't hoofd der volken treden,
 Om monsters in uw schoot te koestren, die hun God
 Verwerpen voor het slijk, verguizing, hoon en spot,
 Zelfs foltering en dood bereiden voor de scharen,
 Die zich der kerk getrouw, en God nog God verklaren?
 Gij roemt op 't Redelicht? Onnoozlen, 't is zijn schijn,
 Zijn flauwste fikkring niet! Die leert U, mensch te zijn,
 Te erkennen, dat hetgeen zich-zelf niet kan doorschouwen,
 Van Redens spoor verdwaalt door op zich-zelf te bouwen;
 Die leert u, dat ge op God geen vrijen blik kunt slaan,
 Gij, raadsel voor u-zelf, nauw wordend of vergaan.
 Die leert u, dat hetgeen zich-zelve doel wil wezen,
 Het *niet* als God aanbidt; die leert uw bliken lezen
 In heel 't geschapendom, dat een oneindigheid
 Bestaan moet, op wier wenk het leven zich verspreidt
 In alles, wat zich-zelf door zee en lucht bewegen,
 Of door een vrijen wil tot hooger doel gedreven,
 Zijna Schepper en zijn Heer beminnen mag in 't stof.
 Die leert u, dat uw ziel haar wit nog nimmer trof,
 Zoo vaak zij 't slijk omhelsde en aardsche modderpoelen
 Voor God en Hemel koos. ô Mocht gij dit bedoelen,
 De Reden op haar spoor te volgen, sterveling!
 Hoe spoedig zoudt ge uw oog naar hooger levenskring
 Verheffen, en uw hart van reine liefde blaken
 Voor de Almacht, die u schiep! Gij zoudt dien waan verzaken,
 Die u tot hoogmoed drijft, u-zelven voor uw God
 Verneedren, ja, gij zoudt Hem danken voor uw lot,
 Ofschoon gij slaaf moest zijn en eeuwig boeien dragen.
 Het Redelicht? ô Mensch, leert dit, u-zelf te vragen,

Wat God vermag, wat niet? Leert dit u, God zijn recht
 Betwisten, waar Hij u zijn wet heeft opgelegd?
 Leert dit uw dwaze mond met trotsche taal beweren,
 Dat God op geene wijs dit aardrijk kan regeren,
 Dan die gij gants doorziet? Neen, 't roept u telkens toe:
 'k Ben slechts een wederschijn der waarheid! Stervling, hoe?
 Gij stelt mij boven 't licht, waaraan mijn vonkelstralen
 Ontleenden 't geen zij zijn? Wat lust het u te pralen
 Met mijnen schemerglans en waarheids vollen dag
 Te ontduiken, alsof 't oog in mij het *Licht* reeds zag?
 Neen, bid die Godheid aan, wie ge alles zijt verschuldigd,
 Wat gij door mij vermoogt. Haar recht en wet gehuldigd,
 Dan zal ook ik uw ziel met telkens heller gloed
 Doorstralen! Buig voor Haar, wie ge alles danken moet!"
 Zoo spreekt de Rede u toe. Mocht gij die inspraak hooren,
 Wat heil waar dan Euroop, waar heel onze aard beschoren!
 Hoe vloei'de Zuid en West, hoe Morgenlicht en Noord
 Tot éene hymne saam, één gloeiend dankakkoord
 Voor Hem, die 't aardsch geslacht met duizend hemelgaven
 Verrijkt heeft; Die alleen ons dorstig hart kan laven,
 En laaft, wanneer 't voor Hem vel oodmoed nederbuigt!
 Hoe werd heel 't menschedom van de waarheid overtuigd,
 Dat slechts de Godheid ons het waar geluk kan geven,
 En dat het vruchtloos is, naar ander heil te streven,
 Dan zij ons heeft bestemd. Ja, volgt gij het spoor
 Der Reden, ach! hoedra zou 's levens morgengloer
 Zijn koesterenden straal in 't zwoegend harte schieten,
 Gij 's Hemels voorsmaak in des Heilands kerk genieten,
 En juichen in 't geluk, dat ons met 't Geestenrijk
 Vereenigt, en den mensch bij 't zwoegen in dit slijk
 Een hemelsch Eden schept. Verhelder dan uw oogen,
 En lees bij 't Redelicht: »Of God heeft ons bedrogen,
 En 't menschedom in een nacht van tastbre duisternis
 Gedompeld, of de kerk is van het woord gewis

Des Eeuwigen. Op aard mag ons geen waarheid dagen,
 Of hier verschijnt haar glans, en jaagt door nevelvlagen,
 Door nacht en stormen heen, ons stralende in 't gezicht,
 En 't heilbegeerig hart met koestrend hemellicht
 Doorvloeiend!"

Toon me een werk, door menschenkracht voltogen,
 Dat zooveel blijken draagt van Godlijk Alvermogen,
 Dat zooveel eeuwen tart, en onveranderd één,
 Nooit met den tijdgeest heulde of met dien geest verdween.
 Geen wonder! 't was geen trots van held of wereldkoning,
 Belichaamd in *robijn* en ijde praalvertooning;
 De Godheid-zelf trad op (historie doop uw blaân
 In vlammend zonnegoud!), de Godheid-zelf, belaân
 Met onze zonde en vloek, schonk voor de schuld voldoening
 Van 't machtloos Adamskind! Haar bloed werd ons verzoening
 En levend heil! Die God bracht door zijn scheppend woord
 Dit wonderwerk tot stand, dat door geen kracht verstoord,
 Geen trots verbroken wordt, maar de aarde moet beheeren,
 Zoolang om 's menschen hoofd de hooge hemelsefeeren
 Heur vuurgloed slingeren, en vliegen van den wenk
 Der Godheid. Dit 's op aard het hoogste Godsgechenk.

Gelukkig sterveling! mocht ge uw geluk beseffen,
 Gevoelen wat gij zijt, en moedig u verheffen
 Op 't geen uw God u schonk. Het vlekloos Englenrijk
 Kent u als broeder, schoon veroordeeld in dit slijk
 Te wroeten, om aan de aard een mondvul broods te ontwingen,
 En smachtend zien zij uit, u in hun zaalge kringen
 Te ontvangen. Zie omhoog, erken hetgeen gij zijt,
 Gij, die geheel uw hart aan aardsche dwaasheên wijdt.
 De Godheid bleef uw doel, en wee u, zoo uw leven
 Dat oogmerk niet bereikt, dat wit blijft wederstrevn;
 Wee, zoo gij 't hoogst genot, het heil verroekeloost,
 Dat u de Godheid biedt, om aardsche lust en troost,

Verlagend zingenot, Gods keureling onwaardig,
 Te kiezen voor 't bezit der Godheid. Hemelaardig
 Door uw natuur, maar meer door 't heilgenadepand,
 Dat u Gods zoenbloed schonk, toeft u dat vaderland,
 Waar 't *Atzijn* ons bestaan en in- en door zal vloeien;
 Dit toeft u allen, die des Heilands bloed besproeien
 En kuischen mocht, zoo gij zijn redding niet versmaadt;
 Maar wee u, zoo ge u-zelf, uw eeuwig heil veraad, t,
 U-zelven weder God, u-zelven doel wilt wezen,
 En 't eerste strafgericht uw ziel niet heeft genezen.

Maar wien genas het? Ach! Gij wilt u steeds erbarmen,
 Algoedheid, maar de mensch ontrukkt zich aan uw armen,
 En wil zich-zelf weêr doel, weêr God en Almacht zijn!
 Van hooger waarheid warsch, betooverd door den schijn,
 Weerstaat hij 't hemellicht, hoe schittrend om hem stralend,
 Met opgeblazen waan het duivlenwoord herhalend:
 Wat is mij 't Godlijk licht? Neen, 't is mij luttel waard,
 Zoo 'k zelf zijn zoon niet ben!"

Zie, met der stormen vaart

Wil zich een dwergenkroost, in waan ontzachtbre reuzen,
 Verheffen, om Juppijn het bekkeneel te kneuzen,
 't Onschokbre firmament te rukken uit 't gewricht,
 En 't oppergodendom met 's dondraars bliksemschicht
 Te jagen naar het hart des afgronds.

Donders knallen!

Zij tuimlen naar beneên met rotsgevaart en wallen
 Vergruizeld, door hun vuist gestapeld op elkaar!
 Een flauwe schemer is 't van 's christens hoogmoed, maar
 Nog flauwer van de kracht van 't wrekend Alvermogen,
 In woede en grimmigheid ten laatsten krijg gevlogen,
 Ter alverdelging met het Godlijk bliksemlicht
 De heup gegordeld in het schrikbaar eindgericht.
 De mensch heeft God versmaad, zich-zelven 't licht ontstoken

Welaan dan, 'tlicht' hem voor, maar de Almacht moet gewroken?
 Zij wenkt! Daar staat op eens de ontzachte Geestenschaar
 Ten dienste harer wraak, daar vliegt de schrikbre maar
 Al verder verder voort: de Almachte wreker nadert!
 't Spreidt alles schrik en dood: het ritslen van 't gebladert,
 Het loeien van den storm! Jehovah's dag genaakt,
 Hij komt als een verwoesting. Al wat ademt raakt
 In wanorde en verwarring! Angst en barensweeën
 Doorbruischen 't gillend land als bulderende zeeën,
 En aller aangezichten staan in vlammen! Dood,
 U schreit m' om redding aan in 't folten van dien nood.
 Hij komt, Jehovah's dag in blakerenden tooren;
 Verdelging treft het *al*, geboren, niet geboren.

Dan zijn een droom gelijk, een ijdel nachtgezicht
 Der volken duizenden! Zij hadden 't hoofd gericht
 Ten hemel, door hun trots reeds als een prooi verslonden;
 Thans zijn ze als vlottend zand, als stuivend kaf verzwonden!
 Geen spoor meer van dat heir, dat met bloeddronken vuist
 Het moordtuig hield omklemd! Zij liggen daar vergruisd,
 Verstrooid, als nietig stof, de beenderen dier drommen,
 Die 't aardrijk onder 't juk des Satans wilden krommen,
 Zij zijn der winden spel! Verdwenen is de waan
 Dier Godvergeten goôn! Een ijsselijk *vergaan*
 Krijst over 't vlak der aard uit duizenden ruïnen,
 Eerst tempels van 't genie, tot hoon des Ongezienen
 Gerezen starrenhoog! Vergaan der volken trots,
 Hun gloriën vernield!

Maar keurelingen Gods,
 U naakt uw Goël, Hij, Wiens naam is: God der aarde!
 Wat ijslijkheên 't geweld der machtigen u baarde,
 Wat wreede foltering uw heerscheresse scheen,
 Uw eeuwge Morgen daagt, de sombre nacht verdween.
 Met eeuwgen liefdegloed zal 'k me over u erbarmen,

(Zoo spreekt uw God u toe), u klemmen in mijn armen,
 Als 't wichtjen wordt geklemd aan 't moederharte. Ziet,
 Verdreven is de wolk van onrust, angst, verdriet;
 Nu zweer Ik, ó mijn volk, op u niet meer te toornen,
 'k Ben eeuwig aan uw zij', gij zijt mijn uitverkoornen!
 Schokk' hemel, aarde en lucht! de bergen mogen wijken,
 De heuvels wankelen, Ik zal u nooit bezwijken,
 Ik blijf uw schuts, uw rots in eeuwigheid! Uw stad
 Doorstraal Ik met mijn glans, mijn handepalm omvat
 Haar grondslag, die Ik leg van jaspis en saffieren,
 Robijnen en Smaragd; het eeuwig bruiloftvieren
 Gaat in. Ik ben uw deel, uw algeneegzaam Loon!
 Juicht eeuwig in mijn Rijk, ge ontfingt het van mijn Zoon.

~~~~~

Ja, Godheid, van uw aâm doorvloten,
 Schoon wriemlend met den worm in 't slijk,
 Erkent ge ons als uw gunstgenooten,
 Bestemd tot hooger Geestenrijk;
 Eens zult Ge ons met uw Engenscharen
 Als wachters om uw throon vergaären,
 Eens juichen we in uw zaligheên;
 Eens zult Gij ons bestaan doorvloeien,
 Wij, juublend in uw liefdeboeien,
 Voor U van zielverrukking gloeien,
 Met 't einddoel van ons wezen één!

Geluk, slechts droombeeld in dit leven,
 Dan stroomt gij al onze âadren door,
 Dan mogen we in uw volheid zweven,
 En bloeien in uw zonnegloor.
 Gij zijt de Godheid, Alvolmaakte!
 Wee, wee den mensch, die U verzaakte,
 Hij stort zich eeuwig in den dood!

Hij heeft de Godheid afgezworen,
 Vervloeking tot zijn deel verkoren,
 Die, 't geen gij 't menschdom hebt beschoren,
 Voor 't slijk der aard ten offer bood.

Wat woelt gij, dwaze stervelingen,
 Wat grijpt gij 't geen uw arm ontschiet?
 Gij moogt het scheppingsal doordringen,
 Gij vindt het heil uws boezems niet!
 Begoocheling van ziel en zinnen
 Voert ge in uw zwoegend harte binnen,
 En juicht, alsof ge uw heil omsluit!
 Een oogwenk is voorbij gevaren,
 Gij voelt de wreedste zielsbezwaren
 En in- en door- en om u waren,
 Gij zijt der Wanhoop spel en buit.

Weg, flonkering van kroonrobijnen,
 Gij broedt een eeuwig jamm'renheir!
 Wiens hoofd uw luister mag omschijnen,
 Stort onder duizend zorgen neêr.
 Weg, schatten, blinkend slijk der aarde,
 Gij hebt voor 't menschenhart geen waarde,
 Dat hooger Geestenkracht doorwoelt;
 De Oneindigheid moet in ons dalen,
 Haar Volheid heel ons *zijn* doorstralen,
 Wij in haar stroomen adem halen,
 Eer heeft ons hart geen heil gevoeld!
 Dat heil heeft ons uw mond gezworen,
 Verlosser, Redder uit den dood;
 Gij hebt ons tot dat heil verkoren,
 Toen Ge ons uws Vaders rijk ontsloot.
 Voor wien uw Godlijk bloed mocht vloeien,
 Wiens ziel 't genadig mocht besproeien,

Diens eeuwigheid is lustgenot,
 Diens lustgenot een eeuwig *heden*,
 Een eeuwig-welluststroomend Eden,
 Nooit door een schepsel afgebeden,
 Een eeuwig blaken voor zijn God.

Een voorsmaak van dat heilgenieten
 Is hier reeds meester van ons hart.
 Wen uw genade ons mag doorvlieten,
 Verdwijnt de felste boezemsmart,
 Hetzij Gij throont op onze altaren,
 Waar de Englen op een wonder staren,
 Dat nooit hun oog doorschouwen mocht;
 Waar Ge uw getrouwen op komt beuren,
 Verkwikking strooit vol hemelgeuren,
 Een hemel schept voor al die treuren.
 Voor allen, door uw bloed gekocht;

Hetzij Ge, als offer voor de zonden,
 U-zelven aan uw Vader biedt,
 Die ons, van schuld en vloek ontbonden,
 Met wellust voor zich knielen ziet;
 Hetzij Ge in 's menschen hart komt dalen,
 Vergodlijkt door uw liefdestralen,
 Met U één aam, één levensstroom,
 Eén onuitspreeklijk heilgenieten,
 Eén liefdeestroomend samenvlieten,
 Eén wederkeerig vlammschieten,
 Eén liefde, zonder maat of toom.

Gij, Godheid, spijs van onze zielen,
 Die, van uw Godlijkheid doorstraald,
 Aanbiddend voor U nederknielen,
 Gij, Godheid, in ons hart gedaald!

Gij, Bron van Liefde, Lust en Leven,
 Gij, Licht, waarin de Serafs zweven,
 Met sidderende tong omklemd!
 Zwijgt, machteloze schepslenklanken,
 Hier kan alleen een God voldanken,
 De Seraf schetst slechts liefdespranken,
 Geen vuurgloed, waar 't heclal in zwemt!

Is 't mogelijk? Kunnen 's aardrijks zonen
 Dat heil verachten voor het slijk?
 Een God wil in hun binnenst wonen,
 Een God, de lust van 't Englenrijk;
 Maar zij, zij willen uit zich-zelven,
 (Niet uit dien God) hun grootheid delven,
 Zij knielen voor hun eigen *niet!*
 Een heir van Godvergeten snoden
 Wil in zijn hoogmoed 't stof vergoden,
 Spot met uw zoen en heilgeboden,
 En 't leven, dat uw gunst hun biedt!

Hoelang zult Gij hun trots geheugen,
 Die U in 't vlekloos aanschijn slaat?
 Hoelang der vromen bloed zien plengen
 Met nooit verzaadbren Godsdiensthaat?
 Moet heel uw Kerk in 't bloed versmoren,
 Eer Gij voor 't dreigen van uw tooren
 Dat vloekgespan verstuiven doet?
 Almachte, zie, zie op ons neder
 Gij mint Uw Volk zoo eindloos teder,
 Verstrooi zijn wreede haters weder,
 Die groeien in het martlaarsbloed.

Waar is uw teder mededoogen,
 Waar uw ontferming, God en Heer?

Slaat Gij uw liefdestralende oogen
Op 't u geheiligd volk niet meer?
Uw eigendom wordt snood vertreden!
Toon, Almacht, toon uw mogendheden,
Toon, dat Gij nog uw volk behoedt!
Doe allen voor uw zetel knielen,
Die in des afgronds strik vervielen;
't Zijn door uw Zoon verlost ziele,
Voor haar vloot ook zijn Godlijk bloed.

Dan zult Ge uw grootheid deen gevoelen,
Almachte, wen heel 't wareldrond
Met één vereenigd heilbedoelen
Uw Goddelijken Naam verkondt;
Dan toont Ge u waarlijk God der goden,
Wen alles knielt voor uw geboden,
Wen alles slechts uw wil vereert!
Daag, Almacht, daag dien dag der dagen,
Dien Isrels Zieners reeds voorzagen;
Laat, laat zijn glans den nacht verjagen,
En toonen, dat Gij 't *Al* regeert!

Aanteekeningen.

Bladz. 5.

Onsterfelijke looveren

Omvlochten reeds uw kruin, voor 's levens morgenstond enz.

Gelijk Hij (God) ons voor de grondvesting der wereld in hem (CHRISTUS) verkoren heeft, opdat wij heilig en onbesmet zouden zijn voor zijn aangezicht in liefde; die ons heeft voorbeschikt ter aanmeling tot kinderen voor zich door JEZUS CHRISTUS, naar het besluit van zijnen wil, tot lof der heerlijkheid van zijne genade, waardoor hij ons aangenaam gemaakt heeft in zijnen geliefden Zoon enz.

S. PAULUS.

Bladz. 9.

Daar werd uw broeder, werd de wereldvorst geboren enz.

De volgende 50 vaerzen zinspelen, als blijkt, enkel op 's menschen verheffing tot de bovennatuurlijke orde, en op zijne voortreffelijke natuurgaven.

Bladz. 10.

In zuivre harmonie met reden en verstand.

Dit is voorzeker een der jammerlijkste kenteekenen van 's menschen val, dat gevoel en verstand elkaâr zoo zeldzaam de broederlijke hand reiken!

Bladz. 11.

De menschlijke natuur, vervallen door de zonde tot

Blad. 12.

Uw God in 't vleesch enz.

In deze geheele plaats beoogde ik niets anders dan een oogenblik te jubelen met de gelukkige kerk, die zoo dankbaar haar „felix Adae Culpa” het onuitspreeklijk voorrecht der verlossing laat vertolken.

Dat ik het menschedom een oogwenk vergeten moest, en enkel bezig zijn met den *Godmensch*, in wien het „eritis sicut dñi” letterlijk vervuld werd: dat dus de woorden:

Eerst kon hij zich verderven,

En doenen tot den dood

Op den eersten Adam zien,

Thands kan hij niet meer sterven.

Op den tweeden, naamlijk, CHRISTUS, zal wel geen aanmerking, veel minder rechtvaardiging behoeven. Evenmin zal iemand, die gevoel bezit, mij vragen, waarom ik eindloosheid op eeuwigheid gerijmd heb.

Bladz. 17.

Maar de Almacht spot met hem enz.

Vraagt men, wat toch wel de bronaar zij van zooveel zinnclooze stelsels, die ons voorgelacht zouden hebben doen verbleeken, en die ons nakroost tot mededoogen of spot zullen stemmen, wij aarzelen niet te antwoorden: onkunde, steeds toenemende onkunde in alles wat God en Gods eigenschappen betreft. Onze hoogmoed bepaalt zich zoo gaarne bij alles wat de mensch heerlijks en voortreffelijks bezit, en vergeet zijn formeerder, die nooit dat meesterstuk des heelals had kunnen daarstellen, zoo hij al wat wij in den mensch bewonderen, niet in oneindige mate voortreffelijker en heerlijker had bezeten. Nosce auctorem tuum, et teipsum non fallas, zegt AUGUSTINUS.

Bladz. 19.

Uw hoogmoed, sterveling, is machtloosheid, uw trots
De broeder van het *niet!*

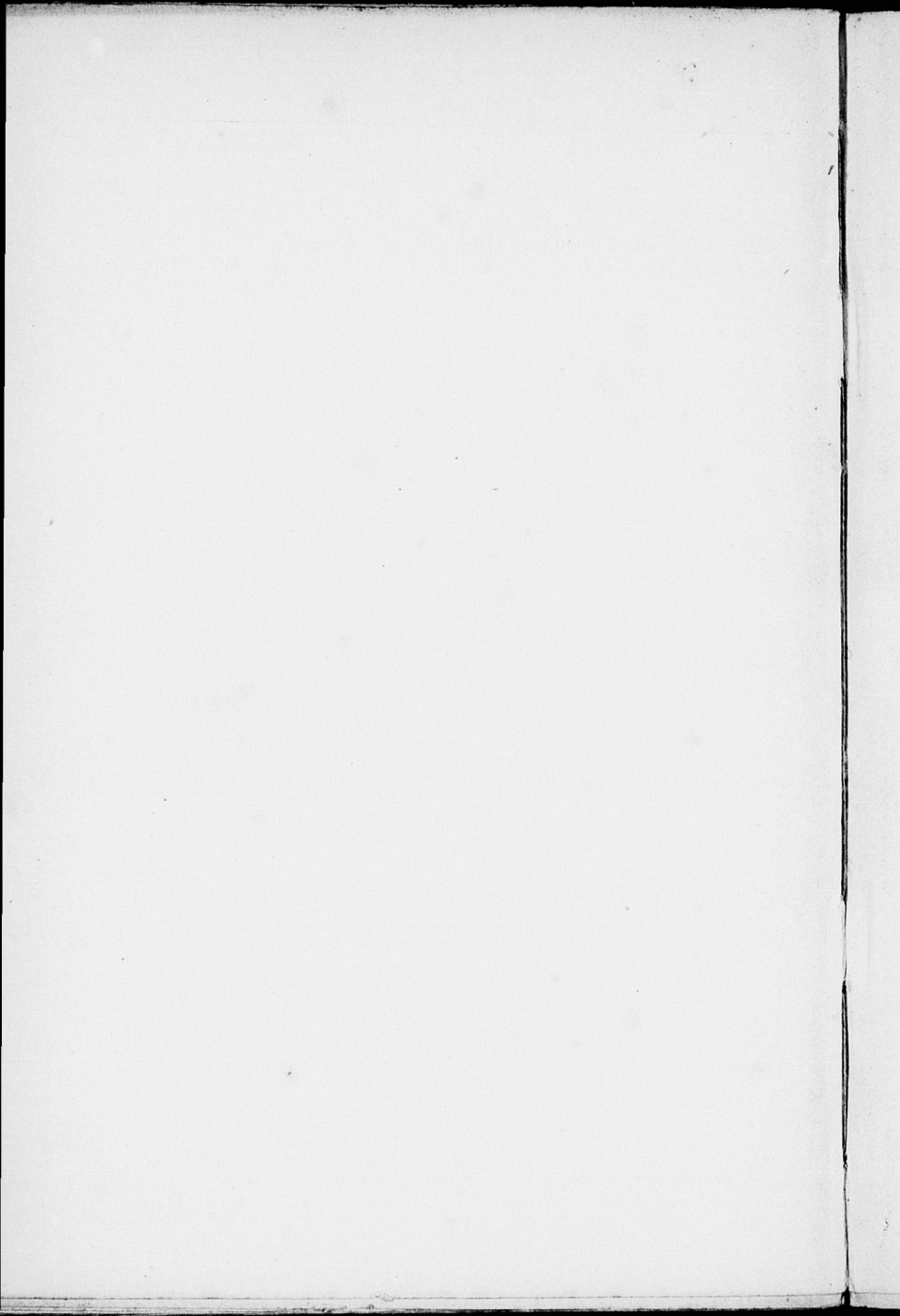
A Deo deviare, et ad creaturas pergere, est in abyssum nihili demergi, zegt CAJETANUS. Is dit waar van elke toenadering tot het scheepsel, hoeveel meer dan van den hoogmoed, die in eigen krachten zijn God waant te vinden. Zwegen ook Geloof en Rede, hier spreekt reeds de ervaring te over.

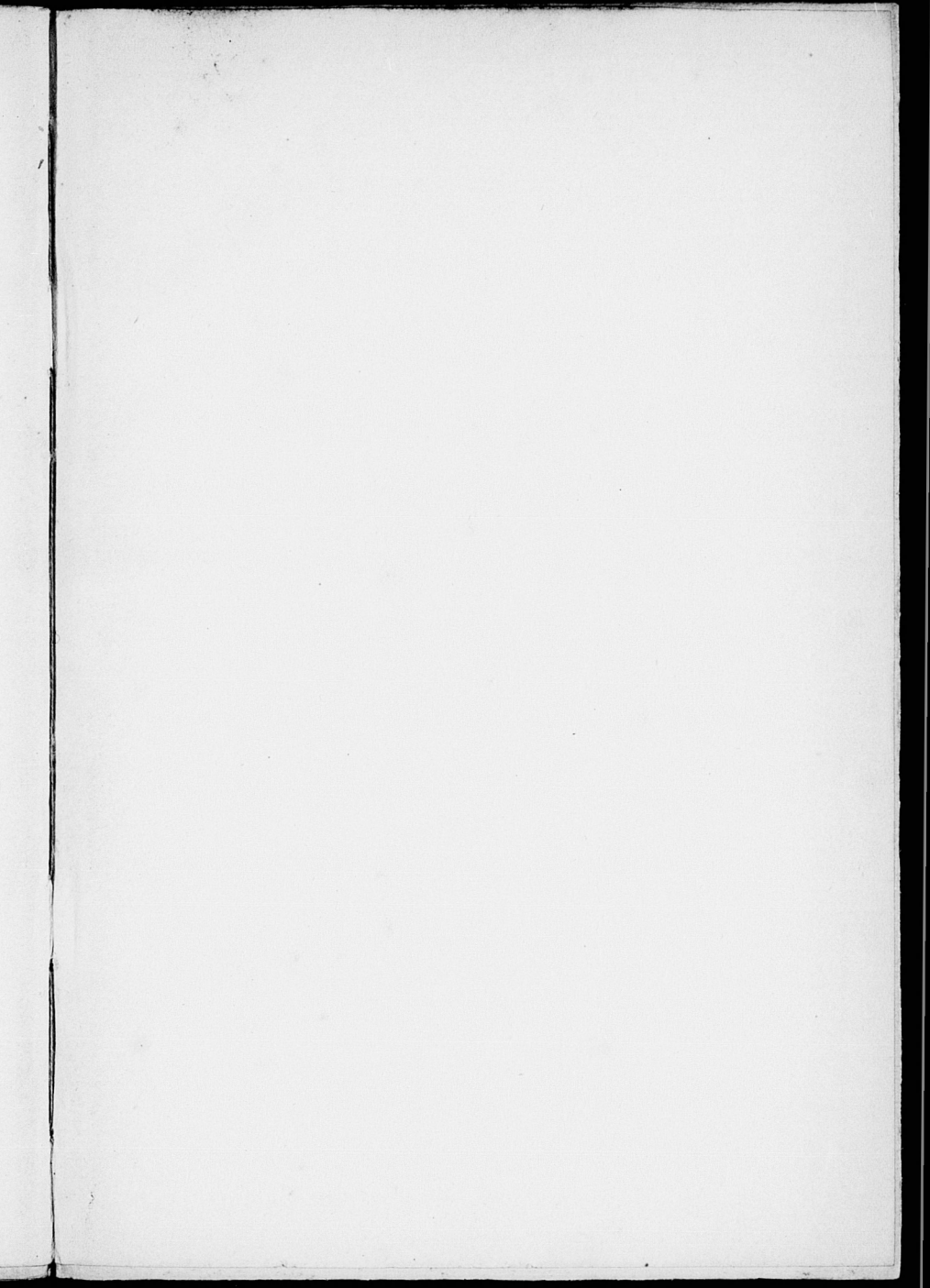
Bladz. 22.

Europa moest gij dan enz.

Heb vaarzen van Da Costa gelezen, zegt POTGIETER, en neem er niet hier en daar (ik citeer den zin, niet de woorden) een over. En ik voeg er bij: heb zijne krachtige denkbeelden bewonderd en begrepen, heb uw hart aan den Dichter geschonken, wanneer hij, overschrokken krijger, de Revolutie, de Ongodisterij en het Zedebederf met zijn edel-mannelijk zwaard aanvalt en tref, en neem geen denkbeeld in u op, dat gij later weêrgeeft. Mij blijft Da Costa

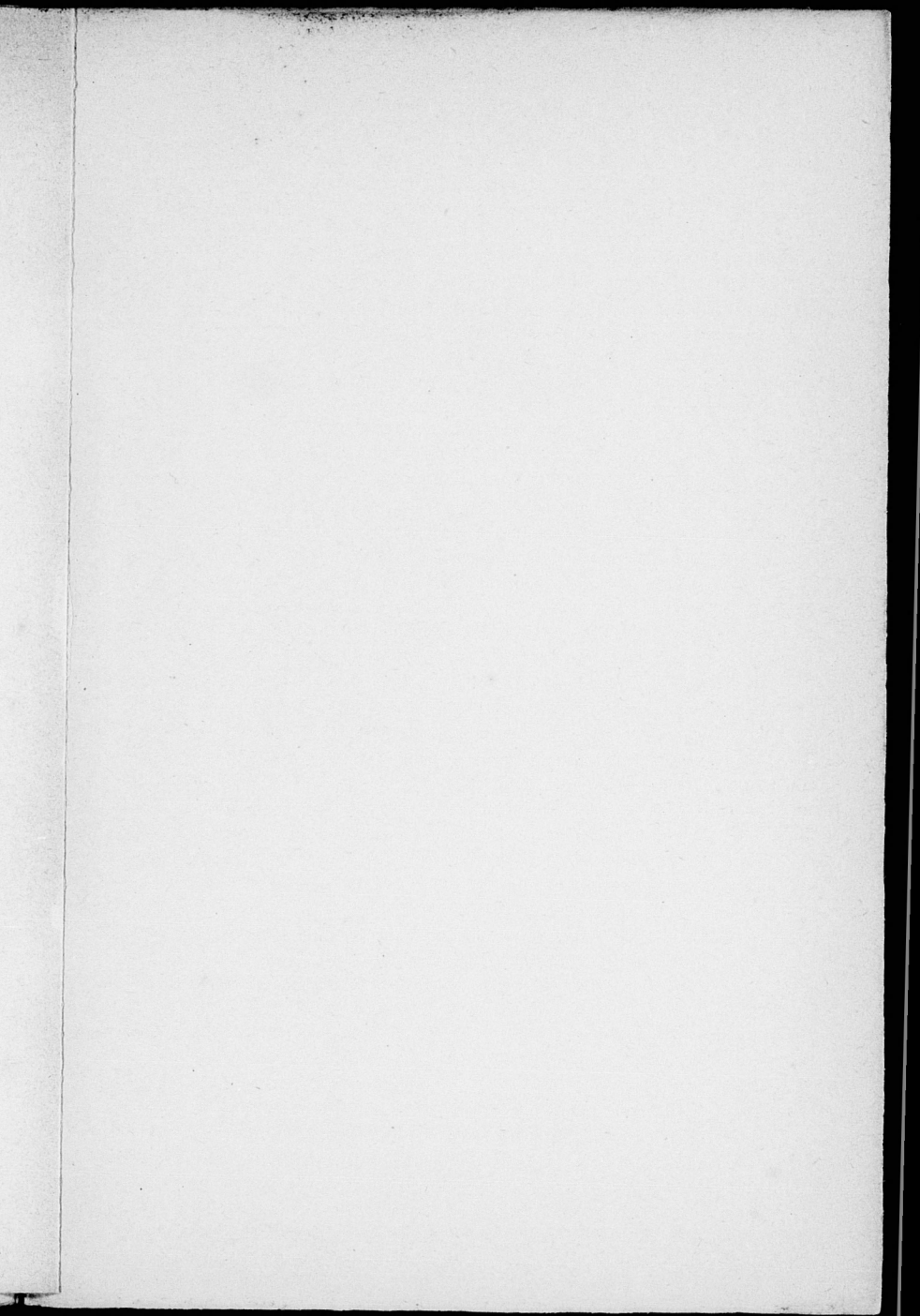
't Verhevenst kunstgewrocht des eengen BILDERDIJKS!
Een Dichter, veel te groot voor 't jammerdal des slijks,
Die vuurgloed om zich strooit en bliksems uit zijn aären
Op Godverzakkers schiet; zijn Heilands lasteraren
Verstomt door 't harpakkoord, zijn grooten Meester waard;
Hij heeft ons DAVIDS lied in VONDELS taal herbaard.

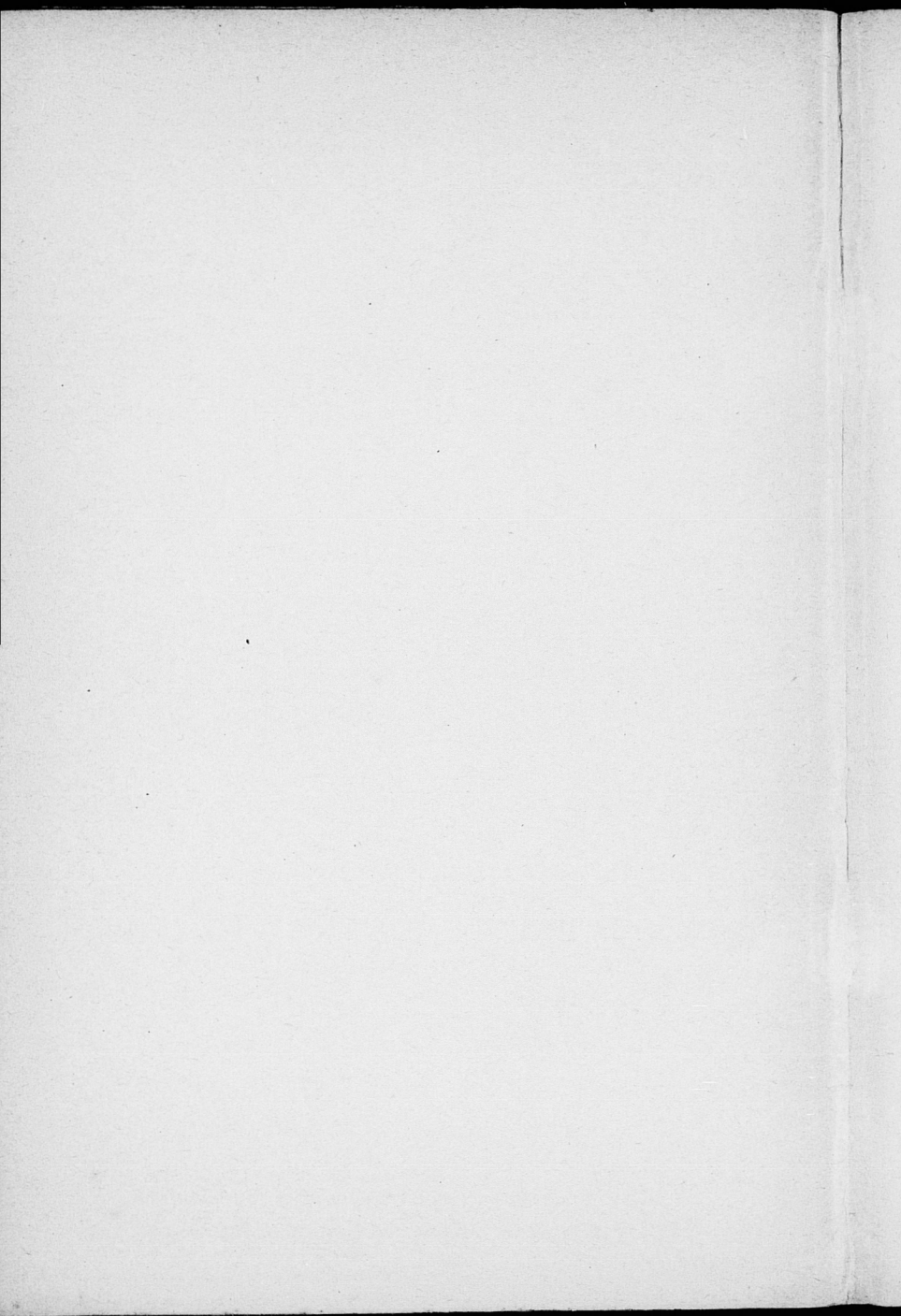

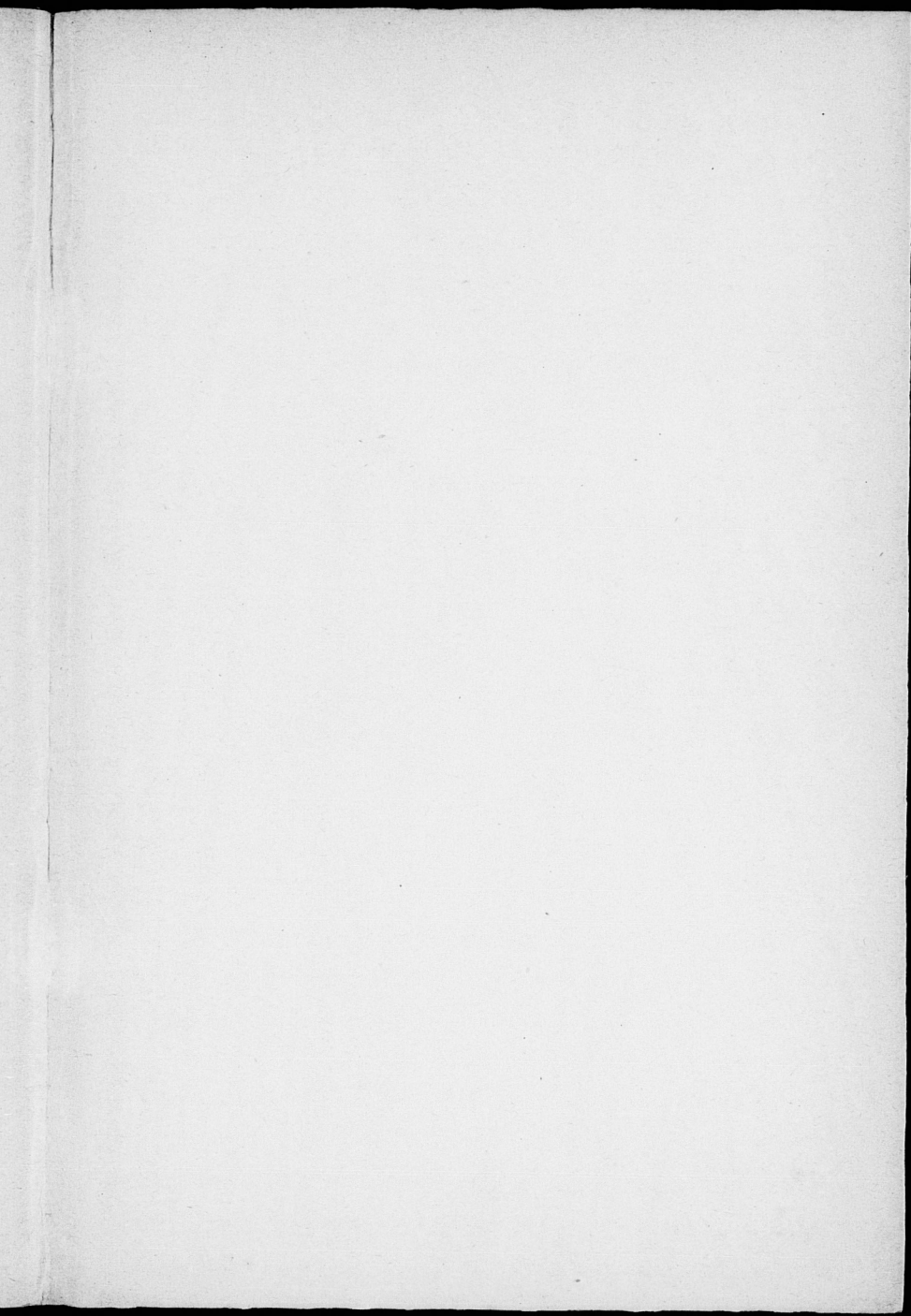

d. 3447

Druk van EDUARD VAN WEES te Breda.

Mo
2